

СЪДЪРЖАНИЕ

Валентина Кръстева – Промени в наредбата за пенсиите и осигурителния стаж.....	3
Прогнози	
Христина Митрева – Демографските перспективи на населението в България за периода 2004-2050 г. и социалният статус на възрастните хора през призмата на пенсионната система.....	4
Международна дейност	
Георги Желев – Спогодбата между Република България и Кралство Холандия за износ на социалноосигурителни обезщетения.....	12
Снежина Иванова – Споразумение между Република България и Република Турция за изплащане на български пенсии в Република Турция.....	16
Евроинтеграция	
България по пътя към Европа.....	18
Дискусия	
Стела Георгиева – Примерен модел за допълнително доброволно осигуряване в случаите бременност и дългосрочен отпуск за гледане на малко дете (майчинство).....	21
Чужд опит	
Осигурителната система в Норвегия.....	25
Представяме ви	
Пенчо Стоименов – Районно управление “Социално осигуряване” – Търговище.....	29

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година V, брой 3, 2006

Редакционна колегия:

Христина Митрева - председател
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Валентина Минчева

Коректор Валентина Минчева
Предпечат Калина Минчева
Печат Печатна база на НОИ
Формат 60 x 90/8
Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. "Ал. Стамболийски" № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1028
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

ПРОМЕНИ В НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ

С ПМС №127 от 2 юни 2006 г. са направени някои съществени изменения и допълнения в Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (НПОС), свързани с ползване при необходимост данните от Регистъра на осигурените лица, преизчисляването на пенсиите за трудова дейност по реда на чл. 102 от КСО и определяне реда за издаване на документи за осигурителен стаж и доход въз основа на съхраняваните в ТП на НОИ документи.

Създаден е и нов чл. 45а, с който се уреждат редът и процедурата за внасяне на осигурителни вноски, с оглед ползването на права по §9, ал. 3 от ПЗР на КСО.

Във връзка с уреждане процедурата по чл. 1, ал. 5 от НПОС за уведомяването на лицата относно отстраняване неизправностите по представени документи за отпускане на пенсия, в чл. 1 е създадена нова ал. 7. Разпоредбата урежда случаите, при които препоръчаното писмо с обратна разписка е върнато в РУСО като неполучено от лицето. Проблемът е уреден с поставяне на съобщение на определено за целта място в териториалното поделение на НОИ, на страницата на НОИ в Интернет, в общината или в кметството.

Със създаването на нова ал. 6 в чл. 1 от НПОС и направените изменения в чл. 40, ал. 1 и 3, при установяване на осигурителния стаж и при определяне на осигурителния доход могат да се ползват и данните от Персоналния регистър за осигурените лица.

Във връзка с тези разпоредби, когато лицето представи заявление за пенсиониране с нередовни и/или липсващи документи, данните от регистъра за осигурените лица ще се ползват след изтичане на срока по чл. 1, ал. 5 от НПОС. При направена декларация от лицето, че не може да представи исканите документи в указания 3-месечен срок, данните от регистъра за осигурените лица ще се ползват преди изтичане на този срок на основание чл. 40, ал. 1 и 3 от НПОС.

Новите редакции на ал. 1 и 3 на чл. 40 от НПОС са във връзка с изменението на чл. 5, ал. 6 от КСО, направено с §10, т. 1, буква "д" от Преходните и заключителните разпоредби на ДОПК.

Новосъздадените ал. 5, 6 и 7 на чл. 21 от НПОС са във връзка с измененията в чл. 102 на КСО, поради което се прилагат по заявления, подадени в ТП на НОИ след 26.12.2005 г.

Направените изменения в чл. 45 от НПОС са във връзка с изменената разпоредба на §9, ал. 2 от ПЗР на КСО и се прилагат от 20.12.2005 г.

Създаден е нов чл. 45а от НПОС, относно прилагане на §9, ал. 3 от ПЗР на КСО. Разпоредбата се прилага от 20.12.2005 г., тъй като е във връзка със създадените от тази дата разпоредби за закупуване на недостигащ осигурителен стаж за придобиване право на пенсия.

Съгласно разпоредбата на чл. 45а, времето, за което са внесени осигурителни вноски на основание §9, ал. 3 от ПЗР на КСО, се зачита за осигурителен стаж от трета категория само за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от КСО.

Времето, за което са внесени осигурителни вноски за период по-дълъг от изисквания се за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 от КСО, не се зачита за осигурителен стаж. За това време лицето може да поиска възстановяването на неоснователно внесените суми за осигурителни вноски по реда на чл. 129 от ДОПК.

С разпоредбата е дадена възможност осигурителните вноски да се внесат по банков път и на разсрочено плащане.

Когато осигурителните вноски са внесени по банков път, осигурителният стаж се установява с удостоверение по образец, утвърден от управителя на НОИ.

При декларирано желание за разсрочено плащане на осигурителните вноски се съставя погасителен план за разсрочването им чрез ежемесечни удържки от отпуснатата пенсия.

В чл. 46, ал. 2, т. 4 от НПОС е направено изменение, съгласно което времето, за което са внесени осигурителни вноски по реда на §9, ал. 2 и 3 от ПЗР на КСО, се зачита за осигурителен стаж, но не се взема предвид при определяне на осигурителния доход.

Със Заключителните разпоредби на Постановлението са направени изменения в Наредбата за трудовата книжка и трудовия стаж (НТКТС) и в чл. 1 от ПМС № 325/30.12.1994 г.

В чл. 8, ал. 2 от НТКТС е направено допълнение, с което нормативно е уредена възможността ТП на НОИ да издават документи за трудов стаж, въз основа на съхраняваните от тях документи.

След изменението на чл. 1 от ПМС № 325/30.12.1994 г., отпада задължението на кметовете да съхраняват разплащателните ведомости и други документи, въз основа на които се установяват осигурителен стаж и доход на прекратени осигурители без правоприемник.

Валентина Кръстева,
главен директор на Главна дирекция "Пенсии"

ДЕМОГРАФСКИТЕ ПЕРСПЕКТИВИ НА НАСЕЛЕНИЕТО В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2004-2050 Г. И СОЦИАЛНИЯТ СТАТУС НА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА ПЕНСИОННАТА СИСТЕМА*

Христина Митрева,
главен директор на ГД “Анализ, планиране и прогнозиране”
и главен актьор на НОИ

Населението и социалната система функционират в определена хармония. В определена степен извършващите се политически и социално-икономически промени влияят на демографското състояние на населението и на демографските процеси. Върху обхвата на населението в трудоспособна възраст влияние оказва както естественият процес на развитие на населението, така и направените законодателни промени в определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране. С приемането на Кодекса за социално осигуряване (КСО) и преминаването към точкова система постепенно се увеличава нормалната възраст за пенсиониране, т.е. забавя се възможността за по-ранно оттегляне на лицата от работната сила. При изчисляване на населението в трудоспособна възраст за 2005 г. са включени мъжете на възраст от 16 г. до навършването на 63 години и жените на възраст от 16 г. до навършване на 58 години. Горната възрастова граница на населението в трудоспособна възраст постепенно се увеличава, като за мъжете вече е достигнала 63 години (през 2005

г.), а за жените тази възраст ще се увеличи до 60 години през 2009 г.

Промените, свързани с влизането в сила на КСО, водят до постепенно увеличаване на икономически активното население, но по-съществената страна на проблема е, че за в бъдеще в работната сила ще се влива все по-ограничен контингент от младо поколение. Като резултат ще се ускорява процесът на застаряване на работната сила, т.е. ще се влошава нейната възрастова структура, но можем да предположим, че успоредно ще нарастват нейните качествени характеристики с въвеждането на новите технологии и с глобализацията на пазарите.

Общият брой на населението на страната се формира, от една страна, под въздействието на естественото движение на населението, а от друга – от миграционните процеси. Съществените демографски параметри, които оказват решаващо въздействие в прогнозата за бъдещото развитие на населението на страната, са: коефициентът на раждаемост, коефициентът на смъртност и нивото на нетната миграция.

*Доклад, четен на научна конференция на тема “Старееенето на населението – реалности и последици, политики и практики”, организирана от Центъра за изследване на населението при БАН, Министерството на труда и социалната политика, Националният осигурителен институт, Академичен форум 2007 “Европейско бъдеще на България” и с участието на Националната спортна академия, София, 30-31 май 2006 г.

През 2002 г. коефициентът на раждаемост е 1,21, през 2003 г. нараства на 1,23, а през 2005 г. нивото на раждаемост се увеличава на 1,29. Допусканията са през 2030 г. коефициентът на раждаемост да достигне 2,0, а през 2050 г. – 2,1.

Коефициентът на обща смъртност (брой умрели лица на 1000 души от средногодишния брой от населението) е 14,1‰ през 2005 г. Очаква се коефициентът на смъртност да намалява вследствие на увеличението на очакваната продължителност на живота. Нивото на намаляване е 0,80 за целия период.

Промените в социалната и икономическата сфера в страната доведоха до проявлението на нови фактори и условия, формиращи миграционното поведение на населението. Поради специфичните особености на историческото и социално-икономическото развитие на нашата страна, външната миграция винаги се е свързвала главно с емиграцията на населението. В предишните години са емигрирали значителен брой лица от България в сравнение с имигриралите в страната. В последните години постепенно броят на емигрантите се е стабилизирал на около 40 хил. души годишно. Този факт усложнява демографската ситуация, тъй като преобладаващата част от емигрантите са от младите поколения. Нашите допускания са, че този изходящ поток значително ще намалее, когато икономиката на България се развива с устойчиви темпове. През 2005 г., по предварителни оценки, емигрирали са около 20 000 души. Тъй като се очаква в близките няколко години да се подобри състоянието на икономиката, можем да допуснем

бавно спадане на броя на емигрантите и дори леко повишение в по-далечните години на броя на имигрантите. След 2009 г. не се предполага изменение в нетния поток към или от България.

1. Промяна в структурата на населението

От икономическа гледна точка възрастните хора много често са определяни като функция на пенсионирането, т.е. когато спират да осъществяват общественополезен труд. Трябва да се отбележи, че процесът на стареене е един световен проблем, особено силно изразен за страните от Европейския регион.

Върху обхвата на населението във и над трудоспособна възраст влияние оказва както остаряването на населението, така и направените законодателни промени в определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране. Населението в трудоспособна възраст към края на 2005 г. е 4 814 хиляди души или 62,4% от цялото население. В сравнение с предходната година тази категория население се е увеличила с 32 хиляди души. Населението над трудоспособна възраст през 2005 г. е близо 1 762 хил. души. За една година то е намаляло с 43 хил. души. Това се дължи не само на естественото движение на населението – смъртността, но и на изключването от тази категория на част от населението поради промяната във възрастовата граница за пенсиониране и отнасянето на тази част към трудоспособното население. Сред населението под трудоспособна възраст се очертава трайна тенденция на намаление. Спрямо 2004 г. намалението е 31 хиляди и в края на 2005 г. тази категория население наброява 1 143 хил. души.

Население под, във и над трудоспособна възраст

Година	Общо	Възрастови групи		
		Под трудоспособна възраст - %	В трудоспособна възраст - %	Над трудоспособна възраст - %
2000	100.0	16,80	58,3	24,90
2001	100.0	16,30	59,2	24,50
2002	100.0	15,90	60,1	24,00
2003	100.0	15,50	60,8	23,70
2004	100.0	15,10	61,6	23,30
2005	100.0	14,80	62,4	22,80

Разпределението на населението по възраст показва намаляване на относителния дял на младото и увеличаване дела на възрастното население. Очертаващата се тенденция тук е, че за периода 2000-2005 г. броят на населението в надтрудоспособна възраст намалява, което е резултат на увеличаващата се възраст за пенсиониране. Важен проблем, свързан със социалния статус на възрастните хора, е трудовата реализация на хора със запазени възможности и след навършване на съответната възраст за пенсиониране. Осигуряването на допълнителни собст-

вени доходи в тази възраст има отношение не само към материалната страна на живота, но и от гледна точка на по-пълноценната изява на човека. Наблюденията върху заетостта у нас сочат, че определена част от населението на 65 и повече години продължава да бъде част от работната сила в страната. За разглеждания период се наблюдава тенденция на намаление на коефициента на зависимост (брой пенсионери към осигурени лица), с изключение на 2002 г. За периода 2003-2005 г. коефициентът на зависимост спада от 97,6% до 89,1%.

Население, осигурени лица и пенсионери за периода 2000-2005 г.

	Население към 31.12.	Население над трудоспособна възраст към 31.12.	Пенсионери - общо	Осигурени лица	Брой пенсионери към осигурени лица
2000 г.	8 149 468	2 027 976	2 379 324	2 303 726	103,3%
2001 г.	7 891 095	1 929 683	2 370 871	2 311 091	102,6%
2002 г.	7 845 841	1 887 036	2 350 900	2 170 061	108,3%
2003 г.	7 801 273	1 845 175	2 336 806	2 393 927	97,6%
2004 г.	7 761 049	1 804 868	2 327 807	2 491 829	93,4%
2005 г.	7 718 750	1 759 875	2 313 744	2 597 061	89,1%

Нарастването на броя и дела на възрастните хора поставя за решаване пред обществото редица въпроси, свързани със здравословното състояние, битовите условия на живот, материалната им издръжка, тяхната трудова и обществена активност, социалната адаптация и интегриране на възрастните хора в обществото. Тези въпроси влизат в обхвата на социалната политика и на мерките за подобряване състоянието на хората от третата възраст.

2. Тенденции на промяна в броя на пенсионерите с лични пенсии за осигурителен стаж и възраст по възрастови групи за периода 2000-2005 г.

За периода 2000-2005 г. броят на пенсионерите с лични пенсии за осигурителен стаж и възраст намалява от 1 847 425 на 1 626 144 души, т.е. с 11,98%, или в абсолютен размер с 221 281 души. При това намалява в по-голяма степен броят на пенсионерите мъже – от 767 803 през 2000 г. на 655 416 през 2005 г., или с 112 387, т.е. с 14,6%. Броят на пенсионерите жени също намалява от 1 079 622 през 2000 г. на 970 728 през 2005 г., или с 108 894 (10,1%). Тази тенденция показва, че промените в КСО, свързани с увеличаване критериите за достъп до пенсионната система – увеличаване на минималната въз-

раст за пенсиониране и удължаване на осигурителния стаж, са се отразили в по-голяма степен при мъжете, отколкото при жените.

При анализа по групи възраст прави впечатление намалението на души в групата до 74 години, а се увеличават пенсионерите над 75 години. Броят на пенсионерите до 74 години намалява от 1 474 423 до 1 164 729 пенсионери, т.е. с 309 624. За същия период се увеличават пенсионерите над 75-годишна възраст – от 373 002 на 461 415, т.е. в абсолютен размер с 88 413.

Прави впечатление и силно изразената промяна в структурата на пенсионерите над 80-годишна възраст, която нараства от 6,4% през 2000 г. на 12,3% през 2005 г., в т.ч. по пол: за мъжете – от 8,4% на 13,2%, а при жените – от 5% на 11,8%.

3. Разпределение на пенсионерите с лични първи пенсии за ОСВ по среден размер на индивидуалния коефициент, групи възраст и среден месечен размер на пенсията

Индивидуалните коефициенти са важен показател, характеризиращ размера на пенсията на всеки пенсионер. С влизането в сила на КСО, индивидуалният коефициент е включен във формулата

за изчисляване размера на пенсията. Той е пряко свързан с дохода, върху който се внасят осигурителните вноски на осигурените лица.

За равнището на пенсиите, в т.ч. и на по-възрастните пенсионери, можем да съдим въз основа на данните, характеризиращи разпределението на пенсионерите с лични първи пенсии за осигурителен стаж и възраст (ОСВ) по среден месечен размер на индивидуалния коефициент, групи възраст, пол и среден месечен размер на пенсията.

Отчетните данни към 31.12.2005 г. показват, че пенсионерите с лични пенсии за ОСВ на възраст над 80 г., които съставляват 12,4% от всички пенсионери имат индивидуален коефициент близък до 1,1 и среден месечен размер на пенсията, вариращ между 93,47 и 103,18 лв. При това мъжете на възраст над 80 години съставляват около 13,2% от общия брой мъже пенсионери и техните пенсии варират в границите между 109,36 и 138,08 лв., а жените съставляват 11,8% от общия брой жени пенсионери и пенсиите им са в границите между 74,08 и 78,79 лв.

Важна промяна, която бе осъществена с действащия КСО, е свързана с необходимостта от увеличаване пенсиите на самотните пенсионери. След като единият от съпрузите почине, материалното състояние на останалия партньор рязко се влошава. След смъртта на партньора преживелият съпруг продължава да получава определен процент от пенсията му. Трябва да се подчертае, че това не противоречи на осигурителния характер на системата. Добавката от пенсията на починалия съпруг не е социална помощ, а също осигурителен доход, за който е плащана съответна осигурителна вноска.

Съгласно чл. 84 от КСО, пенсионерът има право на добавка в размер 20 на сто от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалия съпруг (съпруга). Добавката не може да се получава заедно с наследствена пенсия.

За периода 2000-2005 г. общият брой на вдовиците (вдовците) нараства от 539 913 до 592 914, т.е. с 53 001, като по години увеличението е най-голямо през 2001 г., след което промяната спрямо предходната година варира в граници между 1253 и 7197. Прави впечатление ясно изразената тенденция на високия брой добавки към жените вдовици, който нараства от 435 332 през 2000 г. на 475 622 през 2005 г., т.е. с 40 290, докато добавките при мъжете вдовци също нарастват от 104 581 на 117 292, т.е. с 12 711, но са близо 4 пъти по-малко от вдовиците.

Средната възраст на вдовиците/вдовците нараства от 73 г. през 2000 г. на 74,3 г. през 2005 г., при мъжете вдовци тя се увеличава от 75,3 г. през 2000 г. на 76,2 г. през 2005 г., а за жените вдовици е по-ниска, но също с тенденция на увеличение – от 72,5 г. през 2000 на 73,8 г. през 2005 г.

Средният месечен размер на добавките се увеличава от 14,49 лв. през 2000 г. на 22,59 лв. през 2005 г. Ясно се очертава тенденцията на по-високия размер на добавката, давана на вдовиците, която нараства от 15,40 лв. през 2000 г. на 24,27 лв. през 2005 г., и по-ниския, но също нарастващ размер на добавката, получавана от вдовците, която нараства от 10,74 лв. през 2000 г. на 16,03 лв. през 2005 г. Тази тенденция е в резултат на по-високите средномесечни работни заплати при мъжете в сравнение на същите при жените. Също така трябва да отбележим, че при годишното индексирание на пенсиите се индексира отделно пенсията на лицето и пенсията на починалия съпруг/съпруга, след което се изчислява добавката (20% от пенсията на починалия съпруг/съпруга).

4. Социални пенсии за инвалидност

Трябва да припомним, че важна социална придобивка за пенсионерите инвалиди с намалена работоспособност над 70 на сто, бе предоставената им възможност с чл. 101, ал. 3 от КСО да получават допълнителна пенсия в размер 25% от социалната пенсия за инвалидност. Въвеждането на това ново право доведе до увеличение броя на социалните пенсии. Броят на вторите социални пенсии нараства от 93 999 към 31.12. 2001 г. на 421 105 към 31.12.2005 г.. За по-детайлно проследяване на увеличението на вторите социални пенсии беше въведен от 2002 г. отделен показател *социални пенсии за инвалидност*. Данните показват, че вторите социални пенсии за инвалидност нарастват от 258 227 в края на януари 2002 г. до 430 575 в края на декември 2005 г.

5. Работещи пенсионери за периода 2001-2004 г.

По данни на НСИ работещите пенсионери се увеличават от 68 807 през 2001 на 83 402 през 2004 г. Наблюдава се ясно очертана тенденция на висок относителен процент на работещите пенсионери във частния сектор – приблизително 84%.

Наети лица над 65 г. възраст за периода 2000-2004 г.

/хиляди броя/

	2000 г.	2001 г.	2002 г.	2003 г.	2004 г.
общо	6,9	10,4	11,2	10,7	11,6
- в частни предприятия	3,6	6,1	6,1	6,6	7,7
- в държавни предприятия	3,3	4,3	5,1	4,1	3,9

6. Актуерско състояние на фондовете на държавното обществено осигуряване в дългосрочна перспектива (2006–2050 г.)

Направените прогнози се базират на предвижданията за състоянието на икономиката, задълбочаване на демографските проблеми, в т.ч. застаряване на населението, тенденциите на намаление на брачността и др. Застаряването на населението е свързано не само с увеличаване броя на възрастното население, но и с намаляване броя на населението в най-младите възрасти. По данни на НСИ се наблюдава увеличаваша се средна възраст на населението, която от 37,5 години през 1990 г. нараства на 38,9 години през 1995 г. и достига 39,6 години през 1999 г. Средната възраст на населението общо за страната през 2005 г. (по предварителни данни) вече е 41,1 години.

По отчетни данни на НСИ за 2004 г. очакваната продължителност на живот от нулева възраст е около 68,68 години за мъже и 75,59 години за жени, която е по-ниска, отколкото в повечето европейски страни. Очакваната средна продължителност на предстоящия живот за мъжете на 63 г. възраст е 13,91 години, а за жените на възраст 58 г. е 21,31 години.

При така направените допускания през 2030 г. очакваната продължителност на живот от нулева възраст е 71,59 години за мъжете и 78,17 за жените, през 2050 г. – 73,66 за мъжете и 79,01 за жените. Очакваната средна продължителност на предстоящия живот през 2030 г. за мъжете на 65-годишна възраст е 14,69 г., а за жените на 65-годишна възраст – 17,54 г., през 2050 г. – 19,38 за мъжете и 22,99 за жените.

Основни демографски показатели

	2002 г.	2003 г.	2004 г.	2030 г.	2050 г.
НАСЕЛЕНИЕ към 31.12.					
НАСЕЛЕНИЕ общо	7 845 841	7 801 273	7 761 049	6 551 802	5 845 928
мъже	3 816 162	3 790 840	3 767 610	3 162 435	2 837 470
жени	4 029 679	4 010 433	3 993 439	3 389 367	3 008 458
над 65 г.	1 336 301	1 333 730	1 330 817	1 380 787	1 442 312
15-64 г.	5 366 102	5 361 782	5 357 021	4 171 080	3 344 001
над 65 г./ 15-64 г.	24,90%	24,87%	24,84%	33,10%	43,13%
Продължителност на живот					
-от нулева възраст-общо	71,87	72,07			
мъже	68,54	68,68	68,89	71,59	73,66
жени	75,37	75,59	75,90	78,17	79,91
на 60 г.	17,94	17,93			
мъже	16,03	15,99	16,18	17,96	19,38
жени	19,70	19,67	19,98	21,88	22,99
на 65 г.	14,45	14,40			
мъже	12,99	12,90	13,10	14,69	15,98
жени	15,71	15,66	15,98	17,54	18,79

Дългосрочният актюерски модел, който се използва в НОИ, включва предвижданията за актюерското състояние на фондовете на ДОО за период от 2006 до 2050 г. на консолидирана основа, тъй като излишъкът, в който и да е от фондовете, се използва за покриване на дефицита на другите фондове, ако има такъв.

За извършване на актюерските пресмятания се използва база от данни с отчетна информация и допускания, включваща основните макроикономи-

чески показатели, демографските показатели за населението и отчетни данни от статистиката на НОИ и законовата рамка, съгласно КСО.

Дългосрочното актюерско състояние на фондовете на ДОО се измерва с понятието “актюерски баланс” за дългосрочен период, например период от 2006 до 2050 г. Следващата графика показва изменението на актюерския баланс за периода:

За целия изследван период актюерският баланс остава отрицателен (-5,86%), което показва, че разходите по фондовете на ДОО непрекъснато надхвърлят приходите.

Два от най-важните показатели, определящи финансовата устойчивост на основното задължително пенсионно осигуряване, са коефициентът на зависимост (пенсионерското число или брой пенсионери на 100 осигурени лица) и коефициентът на заместване на дохода (съотношението на средната пенсия към средния осигурителен доход).

Тези коефициенти са ярко проявление на глобалните демографски тенденции, които не ни отминават и които са тясно свързани с три демографски показателя, характеризиращи настоящия момент:

- ниска раждаемост (коефициент на плодовитост 1,3, при 2,1 за нормално възпроизводство на поколенията);
- подобряване на коефициента на смъртност, изразен в увеличаване на средната продължителност на живот;
- ясно изразена външна миграция.

Като резултат коефициентът на възрастова зависимост на населението (съотношение на насе-

лението в надтрудоспособна възраст (65 и повече години) към населението в трудоспособна възраст – от 18 до 64 години) се изменя от 26,3% в 2005 г. на 47,5% в 2050 г.

Коефициентът на зависимост намалява от 88,1% в 2006 г. до 87,7% в 2011 г. в резултат на въвеждането на по-строги изисквания за придобиване право на пенсия и на увеличения брой осигурени лица. Нивото се запазва под 90% до 2022 г. и след това се покачва почти с 0,5 пункта всяка година поради увеличение на очакваната продължителност на живота и поддържане нормата на раждаемост на 1,7 деца на една жена, което ще доведе до нарастване на коефициента на зависимост до 111% в 2050 г. Даже всички заети лица да се осигуряват, този коефициент би се подобрил с около 10 на сто.

Нетният коефициент на заместване на дохода в момента е около 50%, задържа се на това ниво до 2010 г. и започва да спада бавно, като в края на изследвания период (2050 г.) е 34,4%. Пенсиите от задължителното пенсионно осигуряване в Р България са необлагаеми и затова е коректно да се сравняват с нетните доходи преди пенсиониране.

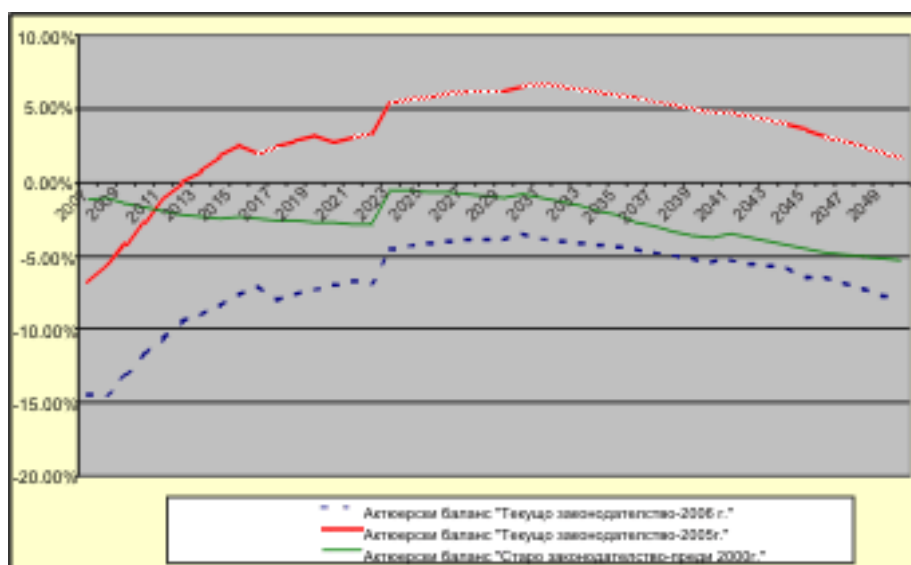
За дългосрочен период нетният коефициент на заместване на дохода спада по-осезаемо поради прехода към използване на осигурителния доход за целия осигурителен стаж в пенсионната формула, а също и от намалението на размера на пен-

сията за лицата, които ще получат допълнителна пенсия от универсалните фондове на втория стълб. Но ако съберем коефициента на заместване на дохода от I и II стълб, картината е вече по-различна – в 2050 г. той вече е 45%.

Една от основните цели на актюерските изчисления е да се информират политиците и широката общественост за разходите по отделните програми на държавното обществено осигуряване. Разходите за основните държавни социалноосигурителни програми се прогнозира достатъчно далеч в бъдещето, за да се

даде индикация за общия вид и крайното ниво на разходите за програмите от гледна точка на размерите на осигурителните вноски, необходими за тяхното финансиране. Следващата графика недвусмислено показва как законовата рамка влияе върху стабилността на държавното обществено осигуряване.

7. Допълнително задължително пенсионно осигуряване (втори стълб на пенсионната система)

Определено положителна роля върху жизнено-то равнище на пенсионерите в дългосрочен аспект ще окаже и функционирането на универсалните пенсионни фондове (Ун.ПФ), които ще осигуряват допълнителна пожизнена пенсия, и професионалните пенсионни фондове (ППФ) - за срочни пенсии за работещите при първа и втора категория труд. По този начин държавата ще осигури повисоки доходи след пенсиониране на всички лица, родени след 31.12.1959 г. и на работещите при тежки и вредни условия на труд. Броят на лицата, включени в двата вида фондове на втория стълб вече надхвърля 2 млн. души, а натрупаните активи от вноски – 450 млн. лв. Техните вноски се превеждат в индивидуални партии и в тях се акумулира и доходността от инвестиране на тези средства. Очаква се, че пожизнената допълнителна пенсия от втория стълб ще замества около 15-18% от дохода преди пенсиониране след 20-годишно участие в капиталовия стълб.

8. Държавен фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система

С цел подпомагане на баланса на фондовете на държавното обществено осигуряване и повишаване на финансовата устойчивост на пенсионната система Правителството предвижда до края на 2006 г. да бъде създаден Държавен фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система. Тази идея се реализира със Закона за държавния бюджет за 2006 г. Във фонда ще постъпват минимум 25% от приватизационните приходи и 50% от икономите в разходите на бюджетните организации. Държавният фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система няма да бъде извън-бюджетен, а ще представлява част от фискалния резерв. Въпреки че на първо време този източник ще покрива сравнително малка част от общия дефицит на държавното обществено осигуряване, той поставя начало на една перспективна форма за преразпределение на демографския риск, която се прилага в редица европейски страни.

Основните цели на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна сис-

тема са:

- намаляване натиска върху държавната пенсионна система в резултат на застаряването на населението и увеличаващата се средна продължителност на живота;
- намаляване на бюджетните разходи и нивото на вътрешния дълг в периоди на нарастващи разходи за застаряващото население (пенсии, здравни услуги, безработица и т.н.);
- гарантиране на финансова устойчивост на държавната пенсионна система от гледна точка на открития метод на координация и реформиране на пазара на труда-увеличаване относителния дял на работещите жени и на хората над 60 години, намирането на механизми за намаляване на индиректната цена на труда, така че да се стимулира търсенето и намирането на работа, създаване на подходящ баланс между трите стълба на пенсионната система-задължителното държавно осигуряване и допълнителното задължително и допълнителното доброволно пенсионно осигуряване.

От макроикономическа гледна точка, създаденият фонд следва да функционира чрез натрупване на излишъци в социалната система, които да се ползват за намаляване на дефицита в държавната пенсионна система и отгук – на публичния дълг. С намаляване нивото на публичния дълг ще стане възможно отделянето на средства за този фонд и задържане на разходите за пенсии на разумно ниво от БВП, т.е. да се поемат увеличените разходи за пенсии от средствата на Държавния фонд за гарантиране устойчивост на държавната пенсионна система, без да се увеличава вноската.

За да стане това обаче реалност, е необходимо поне двадесетгодишен период на натрупване на средствата на фонда с гарантирана доходност на неговите инвестиции, както и надеждни и всеобхватни макроикономически и демографски прогнози, които да подпомогнат органите, вземащи решения, да преценят точния момент, от който фондът ще започне да покрива увеличените дефицити на държавното обществено осигуряване. Това вероятно ще е периодът, в който тези дефицити ще достигнат критична стойност по отношение на публичните разходи и публичния дълг и когато демографското съотношение работещо население/пенсионери е най-неблагоприятно в средносрочен план.

СПОГОДБАТА МЕЖДУ РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И КРАЛСТВО ХОЛАНДИЯ ЗА ИЗНОС НА СОЦИАЛНООСИГУРИТЕЛНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ

Георги Желев,
главен експерт в Дирекция “Европейска интеграция и
международни договори”

На 1 май 2006 г. влезе в сила подписаната на 9.05.2005 г. Спогодба между Република България и Кралство Холандия за износ на социалноосигурителни обезщетения.

Спогодбата има ограничено приложно поле и регламентира единствено условията и реда за износ на социалноосигурителни обезщетения, отпуснати съгласно законодателствата на Република България и Кралство Холандия.

Материалният обхват на спогодбата, по отношение на Република България, включва българското законодателство относно следните области на социалното осигуряване:

- пенсии за осигурителен стаж и възраст;
- пенсии за инвалидност;
- наследствени пенсии и
- пенсии, несвързани с трудова дейност.

По отношение на Кралство Холандия, материалният обхват на спогодбата включва холандското законодателство относно следните области на социалното осигуряване:

- обезщетения за болест и майчинство;
- обезщетения за инвалидност за лица, работещи по трудово правоотношение;
- обезщетения за инвалидност за лица, извършващи самостоятелна дейност;
- обезщетения за старост;
- обезщетения за наследници и
- обезщетения за деца.

Персоналният обхват на спогодбата включва получател и член на неговото семейство, доколкото

той има местожителство или пребивава на територията на една от договарящите страни.

Съгласно **чл. 1, ал. 1, т. 6 от спогодбата**, понятието “получател” включва лице, което кандидатства или има право на обезщетение, а понятието “член на семейство” – лице, определено или признато за такова от законодателството на всяка от договарящите държави.

1. Износ на обезщетения

Съгласно **чл. 4, ал. 1 от спогодбата**, правните разпоредби на една от договарящите страни, които ограничават плащането на обезщетение единствено на основание, че получателят или член на неговото семейство има местожителство или пребивава извън територията на тази държава, не се прилагат по отношение на получател или член на неговото семейство, който има местожителство или пребивава на територията на другата държава.

Съгласно **чл. 15**, спогодбата се прилага само по отношение на територията на Кралство Холандия в Европа. Това означава, че всички пенсии, включени в материалния обхват на спогодбата, както и добавките и другите плащания към тях, отпуснати съгласно българското законодателство, подлежат на изплащане на територията на Кралство Холандия в Европа, само в случай, че лицата, на които са отпуснати, живеят или пребивават там. Същото важи и за износа на обезщетенията, включени в материалния обхват на спогодбата и отпуснати на територията на Кралство Холандия в Европа, когато лицата, на които са отпуснати, живеят или пребивават на територията на Република България.

2. Удостоверяване на самоличност

Съгласно **чл. 5 от спогодбата**, за определяне правото на обезщетение или за плащането на обезщетение по българското или холандското законодателство, получателят или член на неговото семейство удостоверява самоличността си пред компетентната институция, на чиято територия има местожителство или пребивава, като представя официално доказателство за самоличност. След като бъде установена самоличността му, тази компетентна институция изпраща заверено копие от официалното доказателство за самоличност на лицето на компетентната институция на другата държава. Официалното доказателство за самоличност включва паспорт или друг валиден документ за удостоверяване на самоличността, издаден на територията, където това лице има местожителство или пребивава.

3. Проверка на молби и обезщетения

На основание **чл. 6, ал. 1 от спогодбата**, по искане на компетентната институция на една от двете държави, компетентната институция на другата държава проверява информацията, свързана с получател или член на неговото семейство, отнасяща се до обработката на молба за обезщетение или за плащане на обезщетение, като при необходимост тази проверка се извършва съвместно с агенции, за които **чл. 1, ал. 1, т. 11 от спогодбата** пояснява, че с понятието “агенция” се означават службите, които водят регистрите за населението, за гражданското състояние и търговските регистри; данъчните власти, службите по заетостта; училищата и другите учебни заведения; полицията; затворническите служби; имиграционните бюра, както и всяка друга организация, която е отговорна да предостави съответната информация.

Съгласно **чл. 1, ал. 1, т. 10 от спогодбата**, понятието “информация” обхваща всички данни за лицата относно тяхната самоличност, адрес, домакинство, работа, образование, доход от трудова дейност или от социалноосигурителни обезщетения, здравно състояние, смърт и задържане, както и всички други необходими данни за изпълнението на спогодбата.

След приключване на съответните процедури компетентната институция, осъществила проверката, изпраща на компетентната институция на другата страна декларация за извършена проверка заедно с оригиналите или заверени копия на съответните документи. При осъществяване на процедурите по проверка на информацията, агенциите действат както при прилагане на собственото

си законодателство, като тази административна помощ е безплатна.

Съгласно **чл. 6, ал. 2 от спогодбата**, при промени в информацията относно получател или член от неговото семейство компетентната институция на една от договарящите страни, доколкото е възможно, информира компетентната институция на другата държава и без предварително искане.

Съгласно **чл. 6, ал. 3 и 4 от спогодбата**, компетентните институции на договарящите страни могат да се свързват освен пряко помежду си, така и с получателя, член на неговото семейство или представител на съответното лице. Освен това, при участие на агенция на едната държава в проверката на правото на обезщетение или на плащането на обезщетение, дипломатическите представителства и консулствата, както и компетентните институции на другата държава, могат да се свързват директно с агенциите на първата страна.

4. Медицински прегледи

Съгласно **чл. 7, ал. 1 от спогодбата**, по искане на компетентната институция на една от договарящите страни, медицинският преглед на правоимащо лице, което има местожителство или пребивава на територията на другата държава, се извършва от компетентната институция на втората държава. Това означава, че при необходимост от медицински преглед на лице, което живее или пребивава на територията на Кралство Холандия, този преглед се извършва в Кралство Холандия по искане на българската компетентна институция. При искане на холандската компетентна институция за извършване на медицински преглед на територията на Република България, резултатите от него заедно с медицинската документация се изпращат от българската компетентна институция на компетентната институция в Кралство Холандия.

Съгласно **чл. 7, ал. 2 и 3 от спогодбата**, за определяне годността за работа, компетентната институция на една от договарящите страни използва медицинските доклади и административните данни, предоставени от компетентната институция на другата държава. Компетентната институция на първата държава може да поиска преглед на получател или член на неговото семейство от лекар по неин избор или на територията, на която се намира тази компетентна институция. Получателят или членът на неговото семейство се съобразява с всяко искане да бъде подложен на медицински преглед. Ако съответното лице е негодно по медицински причини да пътува до територията на другата

държава, то незабавно информира за това компетентната институция на тази държава. В този случай то представя медицинско удостоверение, издадено от лекар, посочен за целта от компетентната институция, на чиято територия лицето има местожителство или пребивава. Удостоверението трябва да доказва медицинските причини за непригодността на лицето да пътува, както и очакваната ѝ продължителност.

5. Признаване на решения, възстановяване на недължими плащания и административни глоби

Съгласно **чл. 8 от спогодбата**, всяко влязло в сила решение на компетентната институция на една от договарящите страни и свързаното с него съдебно решение за възстановяване на недължими плащания, събирането на вноски към социалното осигуряване или за административно наказание, съгласно съответното законодателство, се признават от другата държава. Решение или съдебно решение не се признават, ако признаването противоречи на обществения ред на държавата, в която се иска признаване. В тези случаи влезлите в сила решения и съдебни решения се изпълняват от другата държава съгласно правните разпоредби, уреждащи тяхното изпълнение.

На основание цитираната правна разпоредба, при изпълнение на влезли в сила холандски административни и съдебни решения на територията на Република България, следва да се имат предвид разпоредбите на българското законодателство относно изпълнението на съответните български административни или съдебни решения. Влизането в сила на решенията на територията на Кралство Холандия, което е предпоставка за изпълняемостта им на територията на Република България, следва да бъде удостоверено от компетентната институция в Кралство Холандия, която го е постановила. В случай че се изпълнява административно решение, издадено от компетентната институция в Кралство Холандия, **чл. 8 от спогодбата** е правно основание за започване на директно изпълнение на територията на Република България, без да е нужно издаването на съответен български административен акт. При това изпълнение следва да се спазват процедурите и сроковете, валидни за съответните български административни актове.

В тази връзка, съгласно **чл. 9 от спогодбата**, ако компетентна институция е издала влязло в законна сила решение по смисъла на **чл. 8** и съответният получател получи обезщетение от компетентната институция на другата държава, първата компетентна институция може да поиска уравниване на въпросното плащане или административна глоба срещу просрочените плащания или остатъка от сумите, дължими на получателя в тази държава. Втората компетентна институция приспада сумата в рамките на прилагания от нея закон, регулиращ изпълнението на такива решения, и превежда сумата на първата компетентна институция, имаща право на възстановяване.

С оглед на цитираната правна разпоредба, ако българската компетентна институция е издала влязъл в сила административен акт, с който е постановено събиране на изплатена в повече сума за пенсия от лицето и същото лице получава обезщетение от холандска компетентна институция, българската компетентна институция може да направи искане до холандската компетентна институция за превеждане на тази сума на българската компетентна институция, до размера на надвзетата сума.

С оглед на цитираната правна разпоредба, ако българската компетентна институция е издала влязъл в сила административен акт, с който е постановено събиране на изплатена в повече сума за пенсия от лицето и същото лице получава обезщетение от холандска компетентна институция, българската компетентна институция може да направи искане до холандската компетентна институция за превеждане на тази сума на българската компетентна институция, до размера на надвзетата сума.

6. Защита на данните

Съгласно **чл. 10, ал. 1 от спогодбата**, в случай че при изпълнение на спогодбата се предоставят лични данни между двете договарящи страни, за това предоставяне се прилагат правните разпоредби, регулиращи защитата на данни в договарящата страна, която предоставя данните. Всяко следващо предаване, съхранение, промяна и унищожаване на данните е предмет на разпоредбите на законите за защита на данните на получаващата държава.

Съгласно **чл. 10, ал. 2 от спогодбата**, изпълването на лични данни за цели извън тези на социалното осигуряване става със съгласието на съответното лице или в съответствие с гаранциите, предвидени в националното законодателство.

При прилагане на тези разпоредби от българската компетентна институция следва да се има предвид и разпоредбата на чл. 109, ал. 2 от КСО, съгласно която служителите на Националния осигурителен институт са длъжни да пазят в тайна и да не използват за други цели, освен за прякото изпълнение на задълженията им на съответната длъжност, всички факти и обстоятелства относно осигурените лица и осигурителите, станали им известни във връзка с изпълнение на служебните им задължения, включително и след прекратяване на договора им. Тези факти и обстоятелства могат да бъдат предоставени на орган на съдебната власт или на друг държавен орган при условия и по ред, определени от управителя на Националния осигурителен институт, в съответствие с действащите нормативни актове.

7. Компетентни институции

За прилагане на спогодбата са определени следните компетентни институции:

➤ по отношение на Република България:
Националният осигурителен институт;

➤ по отношение на Кралство Холандия:

Институтът за схеми за обезщетения на наети лица (Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen) – във връзка с обезщетенията за болест и майчинство; обезщетенията за инвалидност за лица, работещи по трудово правоотношение и обезщетенията за инвалидност на лица, извършващи самостоятелна дейност и

Банката за социално осигуряване (Sociale verzekeringsbank) – във връзка с обезщетенията за старост; обезщетенията за наследници и обезщетенията за деца.

8. Официални езици

Съгласно чл. 12 от спогодбата, компетентните органи, компетентните институции и агенциите на Република България и Кралство Холандия могат да комуникират директно една с друга и на английски език, като документи не могат да се отхвърлят единствено на основание, че са написани на официалния език на една от договарящите страни.

СПОГОДБА

На 5 и 6 юни 2006 г. вицепремиерът и министър на външните работи Ивайло Калфин бе на официално посещение в Република Кипър. Визитата бе по покана на министъра на външните работи Георгиос Якову и е първата на български външен минис-

тър през последните 10 години.

По време на посещението си в Никозия министър Ивайло Калфин подписа двустранна Спогодба за социално осигуряване. Подписа си от кипърска страна сложи министърът на труда и социалните грижи Христос Тали-

адорос. Документът регламентира еднаквото третиране в областта на социалното осигуряване на гражданите на двете страни и признаване на трудовия стаж, натрупан в другата страна.

СПОРАЗУМЕНИЕ МЕЖДУ РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ И РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ ЗА ИЗПЛАЩАНЕ НА БЪЛГАРСКИ ПЕНСИИ В РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ

Снежина Иванова,
експерт в Дирекция “Европейска интеграция и
международни договори”

От 1 март 1999 г. е в сила Споразумение между Правителството на Република България и Правителството на Република Турция за изплащане на български пенсии в Република Турция. С това споразумение се предоставя правна възможност на изселените се след 1989 г. лица да получават отпуснати съгласно българското законодателство пенсии в Република Турция, както и да подават заявления за пенсии, попадащи в материалния обхват на споразумението.

Съгласно чл. 1 от споразумението, българската страна изплаща в Турция лични пенсии за изслужено време и старост, за инвалидност и за инвалидност поради трудова злополука или професионално заболяване, както и наследствените пенсии от същите видове, отпуснати съгласно българското законодателство.

Съгласно разпоредбата на чл. 2 от споразумението, е предоставена правна възможност на лицата, които са се преселили в Турция след 1 май 1989 г. и са придобили право на пенсия съгласно българското законодателство след тази дата, да подадат заявление за преценка на правото на пенсия.

Българските граждани, живеещи на територията на Република Турция, трябва да се обърнат към компетентния орган по прилагане на споразумението – Главната дирекция на Службата по социално осигуряване или поделенията ѝ в страната, за да получат двуезичен формуляр-молба. След попълване на формуляра и прилагане на всички оригинални български документи за осигурителен стаж и осигурителен доход – осигурителна (тру-

дова) книжка, удостоверение обр. УП-3(30), удостоверение обр. УП-2, молбата се изпраща от компетентния турски орган за прилагане на споразумението на Националния осигурителен институт, Дирекция “Европейска интеграция и международни договори”. Датата на подаване на заявлението и документите пред компетентния орган в Турция се приема за дата на подаване на молбата пред компетентния орган в България.

Преценката на правото на пенсия, размерът и началната дата на отпускане на пенсията се определят съгласно действащото българско законодателство – Кодекс за социално осигуряване и Наредба за пенсиите и осигурителния стаж.

Българският компетентен орган изплаща пенсиите на правоимащите лица ежемесечно чрез софийския клон на турската банка **Зираат Банка** с изплащателен списък. При извършване на паричните преводи задълженията на българския компетентен орган се погасяват, считано от датата на извършване на превода. От страна на Националния осигурителен институт дължимите суми се превеждат по банков път от 20-то до 25-то число на всеки месец. Информация по служебен път за имената на пенсионерите, преведените суми и вида на пенсията се предоставя не по-късно от 7-о число всеки месец.

Съгласно чл. 7, ал. 3 от споразумението, правоимащите лица, получаващи пенсии, задължително изпращат през месец януари и месец юли на всяка календарна година на НОИ декларация, удостоверяваща, че са живи. Децата, получаващи нас-

ледствена пенсия от починал родител, трябва да представят уверение от съответното учебно заведение, че продължават обучението си в него. В уверението трябва да е посочена начална дата на учебната година, а при завършване на образованието – датата на дипломиране.

От 30.04.2001 г. по отношение на България се прилагат разпоредбите на Конвенцията за премахане на изискването за легализация на чуждестранни публични актове, съставена през 1961 г. в Хага (известна като Хагската конвенция). Република Турция също е ратифицирала Хагската конвенция и в отношенията между двете държави се прилагат разпоредбите ѝ.

Конвенцията предвижда унифициран способ за оформяне на определена категория документи. Представяните уверения от учебни заведения в Република Турция трябва да съдържат специално удостоверение “Apostille”(апостил), което се поставя от компетентен за това орган на държавата. Снабдените с “Apostille” уверения се освобождават от всякакви следващи форми на легализация.

Декларациите, които представят лицата, се завеждат в териториалните поделения на Главната дирекция на Службата по социално осигуряване на Турция и се изпращат от Главната дирекция на Службата по социално осигуряване в Анкара до НОИ.

В споразумението е посочено, че турският компетентен орган е гарант за редовното изплащане на пенсиите на правоимащите лица и своевременно ще уведомява НОИ за всички промени на фактически-

те обстоятелства: смърт, сключване на брак, промени на имена или адрес на правоимащите лица, осиновяване на дете и други обстоятелства, които имат значение за спиране, прекратяване или продължаване на изплащане на пенсията в Турция.

Предвидена е правна възможност при неоснователно изплатени суми, същите да се възстановяват на българския компетентен орган чрез съдействието на турски компетентен орган.

При изпълнение на споразумението съществуват редица проблеми, изразяващи се най-често в спиране изплащането на пенсии поради несвоевременно представяне на декларации “живот”, липса на оригинални документи за осигурителен стаж и доход, като необходимо условие за отпускане или промяна на пенсия или удостоверения за наследници в оригинал.

Националният осигурителен институт и Главната дирекция на Службата по социално осигуряване провеждат ежегодно работни срещи с цел сътрудничество за решаване на проблеми, възникващи в хода на изпълнение на споразумението. По писмен път се разменят становища и указания, изготвени от Националния осигурителен институт по прилагане на българското законодателство във връзка с прилагане на споразумението.

На тези работни срещи се поставят за обсъждане принципни и практически въпроси, приемат се решения, свързани с оптимизиране на работата, с подобряване на ефективността и бързината при обработката на документите на правоимащите лица.

БЪЛГАРИЯ ПО ПЪТЯ КЪМ ЕВРОПА

РЕГЛАМЕНТ НА СЪВЕТА (ЕИО) № 1408/71 Г.

(продължение от бр. 2/2006 г.)

ДЯЛ III. ОСОБЕНИ РАЗПОРЕДБИ ВЪВ ВРЪЗКА С РАЗЛИЧНИТЕ КАТЕГОРИИ ОБЕЗ- ЩЕТЕНИЯ

ГЛАВА 1. БОЛЕСТ И МАЙЧИНСТВО

Раздел 1. Общи разпоредби

Чл. 18. Сумиране на осигурителни периоди

1. Компетентната институция на държава-членка, според чието законодателство придобиването, запазването или възстановяването на правото на обезщетения зависи от завършването на осигурителни периоди, отчита, доколкото е необходимо, завършените осигурителни периоди съгласно законодателството на друга държава-членка като завършени съгласно прилаганото от въпросната институция законодателство.

2. Разпоредбите на параграф 1 се прилагат за сезонни работници, дори и за периоди преди евентуално прекъсване на осигуряването, които превишават допустимия период съгласно законодателството на компетентната държава, но при условие, че няма прекъсване на осигуряването на съответния работник за срок повече от четири месеца.

Раздел 2. Работещи и членове на техните семейства

Чл. 19. Постоянно пребиваване в държава-членка, различна от компетентната държава – Общи правила

1. Работещ, който постоянно пребивава на територията на държава-членка, различна от компетентната държава, и който отговаря на предвидените

ните от законодателството на компетентната държава условия за придобиване на право на обезщетения, като при необходимост се вземат предвид разпоредбите на чл. 18, получава в държавата, в която постоянно пребивава:

(а) предоставяните от името на компетентната институция непарични обезщетения от институцията по местоживееене, в съответствие с разпоредбите на прилаганото от тази институция законодателство, като осигурено при нея лице;

(б) предоставяните от компетентната институция парични обезщетения в съответствие с прилаганото от нея законодателство. Въпреки това, по споразумение между компетентната институция и институцията по местоживееене, такива обезщетения могат да се предоставят от последно посочената институция от името на първата посочена институция в съответствие със законодателството на компетентната държава.

2. Разпоредбите на параграф 1, буква “а” се прилагат по аналогия за членове на семейството, които постоянно пребивават на територията на държава-членка, различна от компетентната държава, когато същите нямат право на такива обезщетения съгласно законодателството на държавата, на чиято територия постоянно пребивават.

Чл. 20. Работещи в крайгранични райони и членове на техните семейства – Особени правила

Работещ в крайграничен район също може да получава обезщетения на територията на компетентната държава. Такива обезщетения се предоставят от компетентната институция в съответствие с разпоредбите на законодателството на тази държава, все едно, че работещият постоянно пре-

бивава в тази държава. Членовете на неговото семейство могат да получават непарични обезщетения при същите условия; въпреки това, освен в спешни случаи, получаването на такива обезщетения зависи от наличието на споразумение между съответните държави или между компетентните органи на тези държави, или при отсъствие на такова споразумение, от предварително разрешение от компетентната институция.

Чл. 21. Пребиваване или смяна на постоянно пребиваване в компетентната държава

1. Посочените в чл. 19 работещ и членовете на неговото семейство, които пребивават на територията на компетентната държава, получават обезщетения в съответствие с разпоредбите на законодателството на тази държава като постоянно пребиваващи на нейна територия, дори и ако преди пребиваването си вече са получавали обезщетения за същия случай на болест или майчинство.

2. Посочените в чл. 19 работещ и членовете на неговото семейство, които сменят постоянното си пребиваване на територията на компетентната държава, получават обезщетения в съответствие с разпоредбите на законодателството на тази държава, дори и ако преди смяната на постоянното си пребиваване вече са получавали обезщетения за същия случай на болест или майчинство.

Чл. 22. Пребиваване извън територията на компетентната държава – Завръщане или смяна на постоянното пребиваване в друга държава-членка по време на болест или майчинство – Необходимост от заминаване в друга държава-членка за получаване на подходящо лечение

1. Работещ, който отговаря на предвидените от законодателството на компетентната държава условия за придобиване на право на обезщетения, като при необходимост се вземат предвид разпоредбите на чл. 18, и:

(а) чието състояние налага необходимост от незабавни обезщетения по време на пребиваване на територията на друга държава-членка;

или

(б) който, след като е придобил право на обезщетения за сметка на компетентната институция, е получил разрешение от тази институция да се

завърне на територията на държавата-членка, в която постоянно пребивава или да смени постоянното си пребиваване на територията на друга държава-членка;

или

(в) който е получил разрешение от компетентната институция да отиде на територията на друга държава-членка, за да получи подходящо за състоянието си лечение, има право на:

(i) предоставяните от името на компетентната институция непарични обезщетения от институцията по местопребиваване или местоживеене, в съответствие с разпоредбите на прилаганото от тази институция законодателство, като застраховано при нея лице; въпреки това, продължителността на периода, през който се предоставят обезщетенията се урежда от законодателството на компетентната държава;

(ii) предоставяните от компетентната институция парични обезщетения, в съответствие с разпоредбите на прилаганото от нея законодателство. Въпреки това, по споразумение между компетентната институция и институцията по местопребиваване или местоживеене, такива обезщетения могат да се предоставят от последно спомената институция от името на първата посочена институция, в съответствие с разпоредбите на законодателството на компетентната държава.

2. Отказ за даване на разрешението, което се изисква съгласно параграф 1, буква "б", може да се дава, само ако се установи, че движението на съответното лице би могло да навреди на здравословното му състояние или на получаването на медицинско лечение.

Не може да се прави отказ за даване на разрешението, което се изисква съгласно параграф 1, буква "в", когато съответното лице не може да получи въпросното лечение на територията на държавата-членка, в която постоянно пребивава.

3. Разпоредбите на параграф 1 и 2 се прилагат за членовете на семейството на работещ по отношение на непарични обезщетения.

4. Фактът, че разпоредбите на параграф 1 се прилагат за работещ, не засяга правото на обезщетение на членовете на неговото семейство.

Чл. 23. Изчисляване на парични обезщетения

1. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда изчисляването на паричните обезщетения да се извършва въз основа на средна надница или заплата, определя тази средна надница или заплата изключително въз основа на надниците или заплатите, за които е потвърдено, че са изплатени през завършените периоди съгласно споменатото законодателство.

2. Компетентната институция на държава-членка, чието законодателство предвижда изчисляването на паричните обезщетения да се извършва въз основа на стандартна надница или заплата, взема предвид изключително само стандартната надница или заплата или, по целесъобразност, средноаритметичната стойност на стандартните надници или заплати за завършените периоди съгласно споменатото законодателство.

3. Компетентната институция на държава-членка, съгласно чието законодателство размерът

на паричните обезщетения се променя според броя на членовете на семейството, взема под внимание като постоянно пребиваващи на територията на компетентната държава и членовете на семейството на съответното лице, които постоянно пребивават на територията на друга държава-членка.

Чл. 24. Значителни непарични обезщетения

1. Когато правото на работещ или на член на семейството му на протеза, скъпо струващо устройство или други значителни непарични обезщетения е било признато от институцията на държава-членка преди лицето да е започнало да се осигурява при институцията на друга държава-членка, въпросният работещ получава такива обезщетения за сметка на първата институция, дори и ако същите се отпускат, след като лицето започне да се осигурява при втората институция.

2. Административната комисия съставя списък на обезщетенията, за които важат разпоредбите на параграф 1.

СЪБИТИЯ

От 14 до 16 юни 2006 г. в Санкт Петербург, Русия, се проведе семинар, организиран от Националната асоциация на частните пенсионни фондове на Русия, съвместно с Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО). Управителят на НОИ доц. Йордан Христосков направи презентация на тема

“Основни характеристики и същност на пенсионната реформа в България”. От българска страна в семинара взеха участие и председателят на парламентарната комисия по труда и социалната политика д-р Хасан Адемов, зам.-председателят на Комисията за финансов надзор Бисер Петков, Данка Шопова, директор на дирекция “Допълнително пенсионно осигурява-

не” на Националната агенция по приходите, както и Никола Абджиев, председател на БАДДПО. В семинара са участвали и представители на руските пенсионни фондове, на Държавната дума, на правителството, както и на министерства, институции и контролни органи на Русия, имащи отношение към пенсионното осигуряване.

Дискусия

ПРИМЕРЕН МОДЕЛ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ДОБРОВОЛНО ОСИГУРЯВАНЕ В СЛУЧАИТЕ БРЕМЕННОСТ И ДЪЛГОСРОЧЕН ОТПУСК ЗА ГЛЕДАНЕ НА МАЛКО ДЕТЕ (МАЙЧИНСТВО)*

Стела Георгиева, студентка IV курс от Висшето училище по застраховане и финанси, специалност “Застраховане и осигуряване”

Осигурителна компания ”Алфа” (ОК) е акционерно дружество, регистрирано по Търговския закон с начален капитал 500 000 лв. при учредяването си. Към момента той е 1 000 000 лв. с тенденция да достигне 2 000 000 лв. до третата година от функционирането на дружеството (каквито са изискванията за лицензиране на здравноосигурителни дружества съгласно Закона за здравно осигуряване).

1. Кръг на осигурените лица:

- Бременни жени с непрекъснат едногодишен статус на осигурени лица в ОК “Алфа”;
- Лица в отпуск по майчинство (3-годишен след датата на раждане на дете) с непрекъснат едногодишен статус на осигурени лица в ОК „Алфа”. Лицата могат да бъдат както жени, така и мъже, които заплащат по-ниска вноска поради факта, че ползват обезщетение при само един от случаите – отпуск за гледане на малко дете.

2. Кръг на осигурителите:

- Доброволната осигурителна схема може да се използва от:
  - самоосигуряващи се лица;
  - работодатели (които изплащат част от осигурителната вноска);
  - трети лица, сключващи договор в полза на техни близки, след представяне на изричното им писмено съгласие. В този случай договорът както се сключва, така може и да се прекрати на база писмено предизвестие от *ползващите се*. Платецът не се ползва с никакви права, в това число няма правото да прекрати договора, ако същото не му е било делегирано чрез нотариално заверено пълномощно от ползвателя на осигурителни услуги – дори в този случай правото да се прекрати договорът се добива след датата на нотариална заверка и платецът не се освобождава от задълженията си за минали периоди;

*В текста са използвани следните термини:

– “*Отпуск*” – период на получаване на обезщетение. Понятието не ограничава лицата, които не работят по трудови правоотношения и не задължава ползващите се да прекъсват трудовата си дейност;

– “*Майчинство*” в текста се третира като дългосрочен отпуск за гледане на малко дете, за да се обоснове кръгът на ползващите се лица;

– “*Осигурителен договор*” – писмена форма, съдържаща задължителните реквизити: имена, ЕГН/БУЛСТАТ и адресна регистрация на страните по договора, предмет на договора (покрити осигурителни случаи), размер на осигурителната вноска, както и на предвидените такси и удържки, начин на плащане на осигурителната вноска, дата на издаване и дата на влизане в сила на договора, права и задължения на страните;

– “*Осигурено лице*” – физическо лице, ползвател на услугите, предвидени в договора. Минималната възраст за сключване на договор е 15 години, като в тези случаи до навършване на пълнолетие на кандидатстващия, за платец се приема родител/попечител, и всички документи, касаещи осигурителния период се довеждат до знанието на заинтересованите страни.

– лица, работещи по трудов договор или договор за управление и контрол, които желаят да имат допълнително осигуряване за изброените по-долу случаи.

3. Покрити рискове (осигурителни случаи):

- *Бременност* (правото на плащания от ОК „Алфа“ се придобива след излизане в отпуск след третия месец от бременността. Периодът се избира на база статистически данни за рисков период при бременните). Правото може да се ползва само от жени;

- *Майчинство* – за майчинство се признава 3-годишен отпуск след датата на раждане на дете с право на получаване на обезщетения, както и случаите на:

- осиновяване (на дете под 3 години), като в тази ситуация необходимо условие е кандидат-осиновителят (може и да е мъж) да има непрекъснат едногодишен статус на осигурено лице в ОК „Алфа“. Обезщетение тук се изплаща след депозиране на молба за осиновяване в съд или по желание на клиента обезщетения се изплащат за минали периоди след приключване на делото за осиновяване. В този случай искането трябва да е писмено заявено и да се преподписва от двете страни ежегодно до влизане в сила на решението на съда по делото;

- временно попечителство (в т.ч. и поради смърт на двамата родители – също за деца под 3 години, когато роднини поемат отглеждането на детето). Условието тук е поне един от родителите да е бил осигурено лице за период от 1 година – ако са двама – по 6 месеца, или попечителят след придобиване на право да бъде такъв, да сключи двугодишен договор за доброволно осигуряване (вноската му е завишена в този случай). Ако поради бюрократични пречки становището за попечителство се забави, вноските ще се изплащат за всичките 36 месеца на отпуск, без да се приспадат забавянията по вина на администрацията.

4. Тип на осигурителната схема:

- Тя е с дефинирани вноски, за да позволи на осигурените лица, съобразно месечния си доход, да правят вноски. При сключване на договор е заложен базовият процент – средно 5% от нетното месечно възнаграждение, като по желание на клиента размерът на вноската може да се коригира във всеки един момент след писмено предложение от негова страна, отправено седмица преди падежа по договора. Минималната ставка е 3% (както при ДОО);

- Тя е от капиталов тип и разчита на инвестиции (допустимите граници за инвестиране са изброени по-надолу) за увеличаване на сумите по индивидуалните партии на осигурените;

- При нея не се залага на принципа на солидарност, а се разчита на индивидуалния принос.

5. Права и задължения на осигурените лица:

Правата и задълженията на осигурените дублират същите при други продукти: правото на ползване на допълнително заплатени услуги – чрез еднократно плащане или разсрочени плащания за предвидения период на ползване на обезщетение, правото да избират как да плащат вноските си по договора и др., както и произтичащите от тях задължения – за заплащане на дължимите суми в срок, за уведомяване на компанията при промяна на параметрите по договора и т.н.

Особеното при тази схема е, че не се предвиждат удържки при напускане на осигуреното лице (които към момента при ПОД са средно 20 лв., което значително намалява сумата по партидата). Допълнително дължими такси се предвиждат в случаите, когато лицата изискват ежедневна информация за състоянието на натрупаните си средства, и тази такса се равнява на промил от общите административни разходи, присъщи на компанията. Ако държат на писмено уведомление, се взема промил от разходите за доставка (пощенски или куриерски услуги), ако получават информация чрез факс или телефонно обаждане – се взема промил от тази група разходи.

6. Осигурителна вноска (ОВ):

При сключване на договор се правят две допълнителни плащания: **еднократна парична вноска**, която се равнява на процент от годишното нетно възнаграждение и служи като депозит с правото на разплащане с части от същия в случаите на получаване на обезщетения, без да са натрупани достатъчно средства по индивидуалната партида, и **абсолютна сума за принос към фонда** – тя се определя съобразно разчети за остатъчен доход, който позволява поддържането на жизнения стандарт на осигурените лица и е еднаква въпреки разликите в дохода, тъй като периодът на изплащане на обезщетения е един и същ – 6 месеца до раждане и 3 години за гледане на дете. Претенциите за получаване на по-високо обезщетение не се уреждат с внасянето на тази сума, а се договарят при определянето на осигурителната вноска.

Годишен нето доход в BGN	Средномесечен доход	% от годишния нето доход за депозит	Принос към фонд - в абсолютна сума
До 1560	130	20%	305
До 1800	150	17%	305
До 3000	250	10%	305
До 7200	600	4%	305
Над 7200 таргет група	600	4%	305

Забележка: При този продукт не се предвижда еднократна помощ след раждане както при ДОО.

Процентите, определящи размера на ОВ, са както следва:

- За жени – при сключване на договор 6% от нетното месечно възнаграждение, платима според предпочитанията на осигуреното лице – еднократно (за целия последващ период на действие на договора), или чрез автоматично удържане на месечна вноска от обслужващата банка на осигурения. Не се допуска доброволно внасяне на дължимите вноски ежемесечно, тъй като статистиката показва, че събираемостта не е добра. Ставката може да се променя по желание на осигурените до макси-

мален размер 20% от нетното месечно възнаграждение;

- За мъже, ползващи обезщетения при само един от рисковете – отпуск за гледане на малко дете – 4% от нетното месечно възнаграждение, също платима еднократно за идния период на действие на договора или под формата на ежемесечни вноски.

7. Формула за определяне на обезщетението:

Пример: $(12 \text{ вноски} \times (0,06 \times 3000 \text{ лв.})) \times 1,15 = 2484 \text{ лв.}$
 $0,02 \times 2484 = 49,68 \text{ лв.}$
 $2484 - 49,68 = 2\,434,32 \text{ лв.}$

Осиг. лице	Период на получаване на обезщетение	Приход от вноски (годишно) - при базов % и за лица от таргет групата	Приблизително обезщетение (еднократно)	Приблизително обезщетение (при разр. плащ.)
мъж	36 мес.	2 484,00	2 434,32	67,62
жена	42 мес.	1 656,00	1 622,88	38,64

Забележка: За формулата е взет месечен нето доход в размер на 3000 лв. и приход от инвестиции в размер на 15%. При изчисляване на еднократното обезщетение са приспаднати 2% за административни разноски, а под разсрочено плащане се разбира плащане, покриващо целия период според предвидения осигурителен случай.

8. Инвестиционна политика:

Организира се от инвестиционен посредник, който не е свързан с акционерите или членовете на Управителния съвет на компанията, след подписване на договор със същия. Инвестирането е предимно в бързоликвидни инструменти:

- Държавни ценни книжа (ДЦК) – до 50%;
- Банкови депозити (срочни) – не повече от 25%;
- Акции и облигации, издавани от общини и прилежащите (териториално) към тях компании – емитенти, в това число и чуждестранни компании, чиито клонове действат на територията на Република България, както и компании с местна регистрация и чуждестранен капитал – не повече от 20% (приемам, че местните дружества с чуждестранен капитал и чуждестранните фирми с клонове в България са емитенти на чуждестранни ценни книжа

(ЦК), това определя процентното ограничение);

Осигурените имат правото сами да избират в какво да инвестират (т.е. предлага се индивидуално портфолио – начините за ползване са описани в т. 8), като трябва да спазват горните ограничения. В случай на пълно разходване на средствата по партидите си в резултат на несполучливи инвестиции, ОК “Алфа” не носи отговорност. Договорът се прекратява (може и едностранно) и еднократната сума, внесена в началото като депозит, се връща на лицето. Уведомление лицето получава на изрично посочения от него адрес, дори да е сменило местожителството си (без да е уведомило компанията за това). Ако то не потърси тази сума в срок от 90 календарни дни след доставяне на писменото уведомление, сумата се счита за приход на компанията и тя се разпорежда с нея както намери за добре.

Забележка: Всички средства на ОК “Алфа” се трансферират към държавния фонд “Общо заболяване и майчинство”, където се отваря втора партия на името на ОК “Алфа” с името на ползвателя в случаите, когато лицата имат задължителни отчисления за този фонд (за жени), тъй като изграждането на самостоятелен фонд ще забави работата на компанията. Средствата на дружеството се управляват от ТБ „Алфа”, с която има договор за попечителски услуги и която не е свързана с акционерите на ОК или с членове на управителния съвет. Името е съвпадение.

9. Информационни ресурси:

ОК “Алфа” се стреми към прозрачност, затова чрез инвестиции в програмни продукти разполага със солидна информационна база. Достъп до базата има всеки потребител на услуги след идентификация с ПИН, състоящ се от ЕГН и код на дружеството. Също чрез тази база потребителите могат да прегледат досиетата на инвестиционните партньори – акционери, документи по лицензиране, месечни и годишни отчети и т.н. Ако не одобряват контрагентите, осигурените имат правото да блокират средствата по личната си партия, които се инвестират при въпросните. Тъй като целевата група е от хора с високи доходи, респективно по-високо образование (в повечето случаи), се разчита на този метод на уведомяване.

10. Данъчни облекчения:

Към момента не се предвиждат такива за изборените осигурителни случаи, но според предлагания тук модел са уместни и се препоръчват с цел стимулиране на раждаемостта сред по-добре образованите хора (попадащи в таргет-групата).

- за жени – съгласно Закона за облагане доходите на физическите лица, и съобразено с осигурителната им вноска, която е по-висока – до 10% от brutния доход месечно (максималния допустим от закона размер);

- за мъже – съгласно Закона за облагане доходите на физическите лица и съобразно по-ниската им вноска – до 8% от brutното месечно възнаграждение – 2% по-ниско, пропорционално на 2% по-ниската им вноска (виж т. 6);

- за работодатели – съгласно Закона за корпоративно подоходно облагане – до 40 лв. месечно за един работник се признават като разход на фирмата (с цел стимулиране на работодателите за преодоляване на настоящата дискриминация към бъдещи или млади майки).

Забележка: Използваните числа дублират ограниченията при доброволното пенсионно осигуряване поради голямата вероятност за настъпване на осигурителен случай. Гледането на малко дете, съответно и бременността при жените е също толкова вероятно да настъпи, както доживяването до пенсионна възраст.

11. Изключения:

- След първо дете и разходване на средствата по ИП за плащания през предвидените периоди, лицата могат да продължат договорите си и да ползват предлаганите услуги и занапред, като в този случай имат право на обезщетения 12 месеца (през които плащат редовно) след навършване на 3-годишна възраст на първото дете (или 4 години след раждането му). Ако грижите за второ дете възникнат по-рано, осигурените ще получат обезщетение, което е обезпечено от плащането в размер на 350 лв., които внасят при постъпването си в ОК “Алфа”, но и ще бъдат задължени да продължат договорите си до четвъртата година след първото раждане. Получаването на обезщетение може да се замрази за сметка на евентуални бъдещи плащания по всяко време;

- В случаите на мъртво раждане или смърт на детето до 3-годишна възраст, натрупаната сума се изплаща според предпочитанията еднократно или чрез редовни плащания на осигуреното лице (след представяне на съответните документи). Пак по желание на осигуреното лице сумата може да се реинвестира и да продължи натрупването по индивидуалната му партия за бъдещи периоди – в случаите на раждане и/или отглеждане на друго дете.

12. Ползи на предлагания модел:

- Позволява принос според настоящите доходи – заради дефинираните вноски;

- Не е дискриминационен и предвижда и може да са ползвачи се страни по договори за допълнително доброволно осигуряване от този тип;

- Не разчита на солидарността – всеки плаща за собствените си нужди и според собствените си възможности;

- Социален е – съобразява се с мудността на държавните структури и не лишава попечители и кандидат-осиноводители от получаване на допълнителни месечни плащания.

13. Рискове на предлагания модел:

- Строг е от гледна точка на плащанията – не се допуска разсрочването им и това може да доведе до загуби на пазарен дял;

Разрешението за личен избор на финансови инструменти е рисковано за самите осигурени поради ниската инвестиционна култура на по-голямата част от българите. Решението не е фатално за компанията, тъй като хората се разпореждат с индивидуалните си средства, но предвидените последици – задържане на депозита, ако не се потърси в 90-дневен срок при вероятно пълно разходване на средствата по ИП, могат да отблъснат евентуални клиенти.

ОСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА В НОРВЕГИЯ*

I. Основни принципи в пенсионноосигурителната система

През 1936 г. в Норвегия се въвежда пенсия за хората, навършили 70 години. Тя се изплаща само на възрастни, които не разполагат със собствени средства. Това условие отпада през 1957 г., когато всички възрастни хора започват да получават еднаква пенсия. С Националната осигурителна схема през 1967 г. се въвежда една основна пенсия за всички пенсионери, но и възможност за допълнителна пенсия, която се добавя към основната. Целта е с тази втора сума да се преодолее спадът в жизнения стандарт, който се наблюдава след пенсионирането.

Норвежката пенсионноосигурителна система преразпределя средствата от хората с високи доходи към хората с ниски или без каквито и да било доходи. Двата пола имат равни права.

Задължително се осигуряват всички, които живеят или работят в Норвегия, както и определена категория норвежки граждани, които работят извън страната. Това е основополагащ принцип още от въвеждането на Националната осигурителна система.

Пенсиите по тази схема се изчисляват във връзка с определена базова сума, която за 1999 г. е 46 423 норвежки крони, а от 31.01.2000 г. е 46 950 крони.

II. Финансиране на пенсионноосигурителната система

Националната осигурителна схема (и пенсионноосигурителната схема) се финансират от вноските, които плащат щатните работници, хората със свободни професии, работодателите и с подкрепата на държавата. Размерът на вноските и на държавните субсидии се определя от Парламента.

Вноските за щатните работници и самонаетите се изчисляват въз основа на доходите. Ако дохо-

дът е по-малък от 21 400 крони, не се плащат вноски. Удръжките не трябва да надхвърлят 25% от приходите над този праг.

За щатните работници осигурителните вноски са 7,8% от брутния или общия доход. За хората със свободни професии – 10,7%, ако доходът им не надхвърля 12 пъти базовата сума (която споменахме в началото), и 7,8%, ако доходът им надхвърля 12 пъти тази сума. За различните категории свободни професии съществуват граници на доходите до 16 пъти, 75 пъти или 134 пъти базовата сума, над които не се плащат вноски. За други видове лични доходи (например пенсиите) удръжките са 3%. Освен това пенсионерите плащат и по-ниски данъци от работещите.

Вноските на работодателя се изчисляват като процент от изплащаните заплати. Тези вноски се различават в зависимост от местожителството. Има пет регионални зони, отразяващи равнището на икономическото развитие. В зависимост от тях вноските на работодателите са 14,1%, 10,6%, 6,4%, 5,1% и 0%. През последните 15 години вноските на работодателите като цяло намаляват. Но от тях се изисква допълнителна вношка от 12,5%, когато заплатите надхвърлят 16 пъти базовата сума (т.е. 751 200 крони).

III. Условия за получаване на пенсия

Хората, които живеят или работят в Норвегия, и някои групи норвежци, които работят извън страната, имат право на основна пенсия, ако на възраст между 16 и 66 години са плащали вноски в продължение на три години без прекъсване.

Условието да са изплащани вноски в настоящето не се отнася за хора, които са се осигурявали поне 20 години (въз основа на периоди с различно местожителство) или имат право на допълнителна пенсия.

*Материалът е взет от бюлетина на Европейския съюз "Missok info" (превод Люба Николаева) и е подготвен за печат от отдел "Анализ и стратегия на системата за общественно осигуряване" към Главна дирекция "Анализ, планиране и прогнозиране" в НОИ.

Пенсионната възраст според Националната осигурителна схема е 67 години. Тази граница влиза в сила от 1973 г., докогато е 70 години. Между 67 и 70 години пенсията е по-ниска и се определя от дохода преди това. Ако той надхвърля базовата сума, пенсията се намалява с 40% от надвишаващата стойност. До 1997 г. намалението е било 50%. Не се предвиждат промени в пенсионната възраст.

Когато се правят изчисления за очакваната пенсионна възраст при хората между 18 и 70 години, тя клони към 59 години, а в групата от 50 до 70 години е по-висока – около 62,6 години. Основната разлика тук се дължи на пенсията за инвалидност, отпускана на по-млади хора.

Пенсиите за инвалидност спадат към отделна схема, която е и единствената възможност за ранно пенсиониране. Конкретни групи работници от обществения сектор също се пенсионира по-рано: пожарникари, полицаи и военни на 60 години, моряци на държавна служба – на 63, чистачи, надзиратели в затвори, авиодиспечери, медицински сестри, жп работници и шофьори на държавна служба – 65.

IV. Пенсии

Сумата, която получават възрастните в Норвегия, се състои от основна пенсия, допълнителна пенсия и/или специфична добавка, както и възможни добавки за деца и брачен партньор (в зависимост от дохода).

На всеки човек, който се е осигурявал, се гарантира минимална пенсия, щом навърши 67 години. Минималната пенсия се състои от основна пенсия и специфична добавка. За сам човек минималната пенсия за навършени години от 1.01.2000 г. е 84 204 крони годишно. За човек с брачен партньор под 60 години, който получава помощи, сумата е 107 676 крони годишно, а ако е над 60 години – 144 924 крони. Ако двамата съпрузи взимат минимална пенсия за навършени години, стойността ѝ е 72 456 крони за всеки от тях. Двама партньори, които живеят заедно без брак, имат същите права както женените двойки, ако преди това са имали брак помежду си или заедно имат деца. В противен случай за Националната осигурителна схема те са отделни домакинства.

Минималната пенсия за навършени години се увеличава с 12 000 крони годишно от 1.05.1998 г. По този начин се укрепва сигурността на Националната осигурителна схема и се подобрява жизненият стандарт на голяма група пенсионери със сравнително ниски доходи.

1. Основна пенсия

Тя се изчислява въз основа на осигурителния период и не зависи от дохода преди, нито от плащаните вноски. За пълна основна пенсия се изисква осигурителен период от най-малко 40 години.

Максимумът допълнителна пенсия, който се гарантира, е 171 612 крони.

Много от възрастните хора нямат възможност да получават пълна допълнителна пенсия. За тази цел се осигуряват допълнителни средства за хората, родени преди 1937 г. и се изисква те да са плащали вноски през определен период преди 1967 г. Тези допълнителни средства са само за годишен доход с размер до 5 пъти базовата сума (234 750 крони) за всяка календарна година. При хората, родени между 1898 и 1917 г., за пълна допълнителна пенсия се изискват 20 осигурителни години. За родените между 1918 и 1936 г. са необходими пенсионни точки за всяка година от 1967-а до годината на 69-ия им рожден ден. За доходи със стойност между 5 и 12 пъти базовата сума остава изискването за 40 години. Допълнителните средства ще се изчерпат в края на 2007 г., когато Националната осигурителна схема вече ще е в състояние да поеме повече разходи и нови пенсионери ще имат възможност да получават пълна допълнителна пенсия.

Онези, които безвъзмездно се грижат за деца под 7 години, за инвалиди, болни или хора на преклонна възраст у дома си, получават 3 точки в допълнителната пенсионна схема. Това съответства на пенсия върху трудови доходи на стойност 187 800 крони.

Човекът, чийто брачен партньор е починал, на 67 години има право на пенсия за навършена възраст и може да получава или своята лична допълнителна пенсия, или 55% от общата сума от своята допълнителна пенсия и тази на починалия, ако това е по-изгодно за него.

2. Специфични добавки

За хората, които нямат или имат съвсем малка допълнителна пенсия, Националната осигурителна схема предвижда други добавки. Те се получават в пълен размер, ако осигурителният период е най-малко 40 години. При по-къс период се намалява пропорционално. Специфичните добавки се удържат от допълнителната пенсия.

За сам човек или женен, чийто партньор не е пенсионер към Националната осигурителна схема, тези добавки са 79,33% от базовата сума (37 248 крони). Ако партньорът е над 60 или повече години, добавките са 158,66% от базовата сума (74 496 кро-

ни). Ако двамата съпрузи получават минимална пенсия, добавките за всеки от тях са като за сам човек, т.е. 79,33% от базовата сума (37 248 крони).

За пенсионер, женен за пенсионер, който получава допълнителна пенсия, специфичните добавки са 74% от базовата сума (43 740 крони). Но сумата от допълнителната пенсия и специфичните добавки не трябва да бъде по-ниска от удвоената стойност на специфичните добавки, т.е. 158,66% от базовата сума (74 496 крони). Същото се отнася и за съжителстващи партньори, които преди са имали брак или имат заедно деца.

3. Добавки за партньор или за деца

Пенсионер, който издържа своя брачен партньор (или партньор, с когото съжителства, но преди са били женени или имат заедно деца), а той не е пенсионер, има право на добавка до 50% от основната си пенсия. Тази добавка зависи от дохода и стига до 50% от приходите, надхвърлящи минималната пенсия за двойки, плюс 25% от базовата сума.

Ако пенсионер издържа дете под 18 години, може да получи добавка 30% от базовата сума (14 088 крони) за всяко дете. Тази добавка зависи от доходите по същия начин, както и добавката за партньор.

4. Осъвременяване на базовата сума

Това става чрез гласуване в парламента, обикновено веднъж годишно, така че да влезе в сила от 1 май. Целта е да се осигури приблизително еднакъв ръст в доходите на пенсионерите и работещото население. Благодарение на формулата, използвана за изчисляване на допълнителните пенсии, осъвременяването на базовата сума влияе върху броя на пенсионните точки и така повишава пенсиите на всички възрастни хора.

5. Брой на пенсионерите

В края на 1999 г. в Норвегия те са 631 220. От тях 248 150 души, или 39%, получават специфични добавки, а 548 818 души, или 87%, получават допълнителна пенсия.

6. Разходи за Националната осигурителна схема

През 1999 г. разходите възлизат общо на 159 235 милиона крони. Това е приблизително 36,8% от държавния бюджет и бюджета за национално осигуряване и 13,6% от brutния национален продукт. Държавните субсидии за Националната осигурителна схема през 1999 г. са 44 192 милиона, или 27,8% от общите разходи за схемата. През 1999 г. по Нацио-

налната осигурителна схема за пенсии са изразходвани 62 307 милиона крони, което е приблизително 5,2% от brutния национален продукт.

7. Други пенсионни схеми

В голяма част от държавния сектор и в някои частни сектори работниците получават допълнителни суми чрез професионалните пенсионни схеми. В държавния сектор всички, които работят поне 14 часа седмично или получават заплата, която се равнява на половината от заплащането за пълен работен ден, участват в професионална пенсионна схема. В частния сектор тези работници са около 40%. Професионалната пенсионна схема в държавния сектор е свързана с Националната осигурителна схема. Такова пълна пенсия се получава най-малко след 30 години, ако човек е участвал в нея повече от 30 години.

Схемата за ранно пенсиониране, която е част от Националната осигурителна схема, се управлява съвместно от профсъюзите и работодателите в индустриалния сектор. По тази схема около 60% от работещото население получава определени суми. При нея хората могат да се пенсионират на 62 години с малко или без никакво намаление в размера на пенсията (която би се получила при пенсиониране на 67 години). Според настоящите разпоредби е възможно пълно или частично пенсиониране, а на по-късен етап – повторно завръщане на работа. Тази схема не се отнася за хората със свободни професии.

Финансовата тежест тук се поема 40% от държавата и 60% от работодателите в частния сектор за трудещи се между 64 и 66 години. За групата между 62 и 63 години държавата не участва непосредствено. Но тя предоставя пълната сума за работещите в държавния сектор.

В схемата за ранно пенсиониране могат да се включат:

- Само хора, които работят в момента, когато подават документи за тази пенсия. Тогава те трябва да имат годишен доход, най-малко равен на съответната базова сума.
- Кандидати, които имат пенсионни точки по Националната осигурителна схема най-малко 10 години през периода от 50-ия си рожден ден до и включително годината, преди да подадат документи.
- Хора, които отговарят на условието през десетте години с най-висок доход след 1996-а приходите им средно да са били най-малко два пъти колкото базовата сума.

До 31.12.1999 г. броят на пенсионерите по тази схема е 25 630.

V. Демографски промени и предизвикателства в бъдещето

Очаква се общите разходи за пенсии по Националната осигурителна схема занапред да нарастват заради увеличението броя на възрастните хора. До 2040 г. ще нарасне особено броят на хората над 67 години. Това се дължи на засилената раждаемост след Втората световна война. От 2010 до 2040 г. те ще се увеличат с повече от 70%.

Делът на хората над пенсионна възраст спрямо цялото население ще нарасне от 15% през 1980 г. до 24% през 2030 г. Този проблем се утежнява от засилващата се тенденция към ранно пенсиониране. Финансовото бреме ще нараства и заради все по-голе-

мия брой жени на платена работа през последните две десетилетия, което ще доведе до повишаване разходите за допълнителна пенсия. В същото време държавните средства ще намалеят заради постепенното ограничаване на приходите от нефта.

За да отговори на тези предизвикателства и на нарасналите нужди от здравни и социални грижи за застаряващото население, правителството създава две комисии по въпросите на пенсионната политика. Едната се занимава с проблема за средствата, нужни за Националната осигурителна схема, а другата – с възможностите за гъвкаво пенсиониране. Правителството продължава да работи върху нови проекти в тази насока.

МИНАЛО

На 10 юли 2006 г. се навършват **120 г.** от обнародването с Указ №142 на княз Александър I Батенберг на **Закон за инвалидните пенсии на военните лица**. Този закон е подготвен от правителството на Либералната партия на Петко Каравелов и е един от първите социални закони на младата българска държава – влиза в сила само осем години след Освобожде-

нието ни от османско иго (ДВ, год. VIII, бр. 66, 10 юли 1886 г.).

По силата на чл. 1 от закона “Всяко военно лице, което при изпълнение на служебните си обязанности във време на война или в мирно време, не по собствена вина, се нарани или повреди и стане неспособно да поддържа само себе си за всякога или временно, има право да получава помощ или инвалидна пенсия, съгласно с

настоящия закон.

Пенсия се определя според същия закон и за семействата на убитите и умрелите при изпълнение на военните си обязанности военни лица.”

Вторият раздел на закона третира т.нар. “Отпуски за поправка здравето на офицерите вследствие на болест или нараняване”, т.е. **отпуските по болест**.

Представяме ви

РАЙОННО УПРАВЛЕНИЕ “СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ” – ТЪРГОВИЩЕ

Пенчо Стоименов,
директор на РУСО – Търговище

Районно управление ”Социално осигуряване” – Търговище, осъществява функциите на Националния осигурителен институт на територията на Търговищка област .

В районното управление работят по трудово правоотношение 65 служители, като 58% от тях са с висше образование, разпределени в три отдела: ”Пенсии”, ”Краткосрочни плащания и контрол”, ”Финансово-счетоводна дейност” и два сектора: ”Човешки ресурси и управление на собствеността” и ”Информационни системи”.

Мъжете са 15% от общия брой служители, при средна възраст на персонала 45 години, като разпределението е следното:

- до 30 години – 5
- от 30 до 40 години – 15
- от 40 до 50 години – 15
- от 50 до 60 години – 28
- над 60 години – 2

Разпределението на служителите по трудов стаж в РУСО е както следва:

- до 5 години – 23
- 5–10 години – 9
- 10–15 години – 14
- 15–20 години – 6
- над 20 години – 13

Горепосочените показатели дават възможност да се направи изводът, че в РУСО–Търговище работят служители с професионален опит и адаптивни към законодателните промени.

Дейността на управлението се осъществява от структурните звена със следната численост:

1. Отдел ”Пенсии” – в това число сектор ”Отпускане пенсии” – 17 служители, и сектор ”Изплащане пенсии” – 7 служители.

Създадената организация в дейността по отпускане и изплащане на пенсиите на основата на приетия Правилник за организация и разпределение на работата на служителите от отдел ”Пенсии” и Инструкцията за обработка на документи за осигурителен стаж предполага ефективност в работата на служителите, изразяваща се в добро и качествено обслужване, контрол и персонална отговорност.

Изплащат се 41 335 пенсии на 36 979 пенсионери. Средният размер на пенсията в Търговищка област за първото тримесечие на 2006 г. е 118,59 лв. и е един от най-ниските за страната. С минимален размер на пенсията са 28,3% от пенсионерите. Средният размер на пенсията за страната е 144,42 лв.

Относителният дял на пенсионерите по размер на пенсията се разпределя както следва:

- до 80 лв. – 40,6%
- от 80 до 120 лв. – 37%
- от 120 до 200 лв. – 20,1%
- над 200 лв. – 2,3%

През 2005 г. в РУСО са подадени 3778 заявления за нови пенсии, в това число – наследствени 335 бр., лични пенсии за осигурителен стаж и възраст – 1095 бр., за инвалидност общо заболяване – 505 бр., социална инвалидност – 717 бр., добавка по чл. 84 – 862 бр. Постъпили са общо 6744 заявления за изменение на отпуснати пенсии. Броят на новоотпуснатите и изменени пенсии с ръчно разпореждане е 374.

Във връзка с чл. 9 и чл. 7 от ЗПГРП са заведени и обработени 97 заявления.

В изпълнение на Националната програма “Помощ за пенсиониране” е създадена организация за обслужване на граждани от региона.

През 2005 г. са постъпили 688 заявления за преценка на правото на пенсия и недостигащите месеци трудов стаж. При обработката на заявленията за отпускане, изменение и изплащане на пенсиите и добавките към тях се съблюдают сроковете, предвидени в чл. 10, ал. 1 и 2 от НПОС.

За преодоляване на пропуски от техническо естество ръководството на РУСО въведе през 2005 г. електронна програма за опис и зачитане на осигурителен стаж.

Във връзка с чл. 98, ал. 4–7 от КСО в РУСО е сформирана една медицинска комисия. За 2005 г. са постановени 920 решения, от които 13 са обжалвани пред НЕЛК.

По сигнал на отдел “Пенсии” са извършени 42 проверки от контролните органи на НОИ. Във връзка с констатирано различие на информация между документите за пенсиониране и Персоналния регистър на НОИ на осигурените лица са изпратени 5805 писма.

По жалби на граждани във връзка с пенсионно производство са постановени 38 решения на директора на РУСО.

От 1.01.2006 г. от разпоредбата на параграф 9, ал. 3 от ПЗР на КСО, която се отнася само за лица-

та, които са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 и 2, но не им достигат до пет години осигурителен стаж за придобиване право на пенсия по чл. 68, ал. 1–3, **са се възползвали 44 души.**

Изплащането на пенсиите се извършва в 74 ПТСС и 20 банкови клона. Съвместно с ТП “Български пощи” се извършват проверки с оглед спазване на законовите и подзаконовите нормативни актове, свързани с изплащане на пенсиите. От началото на годината са извършени 19 проверки.

За доброто обслужване на пенсионерите е създадена приемна в районното управление с четири работни места и едно изнесено работно място в Попово. Издадени са 1328 служебни бележки и удостоверения. Обработени са 49 986 документа по месечно приключване

Очертава се тенденция към намаляване броя на пенсионерите и броя на пенсиите, което е в пряка връзка с промените в законодателството.

Подобрява се съотношението на осигурени лица към пенсионери – за 2005 г. то е 100:109, а за 2006 г. – 100:106.

През изминалия период главният експерт по ЕТН и председателят на МК осъществяват първичен и вторичен контрол върху дейността на ТЕЛК. За ефективността на този контрол са сравнителните данни за 2004 и 2005 г.

Справка за постъпили и обработени заявления за отпускане на пенсии

Вид пенсия	2004 г.	2005 г.	%
1. Инвалидност общо заболяване	1219 бр.	505 бр.	41,4
2. Социална пенсия ИОЗ	1124 бр.	717 бр.	63,8
3. ИОЗ и соц. за инвалидност	45 бр.	1 бр.	2,2
4. Наследствени пенсии	333 бр.	335 бр.	100,6
5. Пенсии за ОСВ	1001 бр.	1095 бр.	109,3
6. Добавка по чл. 84 от КСО	1213 бр.	862 бр.	71,0
7. Чужда помощ /добавка/	240 бр.	163 бр.	68,0

За 2005 г. от ТЕЛК в РКМЕ са постъпили 1685 медицински протокола за освидетелстване, срещу 2384 бр. за 2004 г., т.е. регистрирано е намаление с 30%.

Издадени са 2278 експертни решения (ЕР) по повод трайно намалена работоспособност.

За 2005 г. дейността на отдел “ОВКО” е свързана с регистрация на осигурители и самоосигуряващи се лица, извършване на контролно-ревизи-

онна дейност, събиране на данни от осигурените и самоосигуряващите се лица, регистрация на трудови договори, експертиза на работоспособността, регистрация и отчитане на трудови злополуки и професионални болести, отпускане и изплащане на парични обезщетения за безработица и гарантирани вземания. Тази дейност е съсредоточена в три сектора: “Контролно-ревизионна дейност”, “Регистрация и осъществяване на дейността по ДОО” и “Парични обезщетения за безрабо-

тица и гарантирани вземания”. В отдела работят 32 служители, от които в сектор “КРД” – 14, в сектор “РОД по ДОО” – 7, в сектор “ПОБ и ГВ” – 8, “Експертиза на временната неработоспособност” – 2 лекари на S щат, “Регистрация и отчет ТЗ” – 1.

Към 31.12. 2005 г. общият брой на осигурителите е 12 194 с общ брой осигурени лица 49 820.

При контролно-ревизионната дейност са извършени 2132 финансови ревизии, в това число с начет са завършили 1229 бр.

Общият размер на установените задължения е 2 303 742,34 лв., разпределени по фондове :

- ДОО – 1 148 919,39 лв.
- НЗОК – 1 099 720,30 лв.
- ДЗПО – 53 478,13 лв.
- ГВРС – 1624,52 лв.

Събраните суми от начети пряко от РУСО са 795 385 лв., в т.ч. ДОО – 140 551 лв.

Наложени са запори на 376 осигурители, като по този ред са погасени задължения на 134 осигурители за 140 722 лв.

На основание чл. 146, ал. 4 от ДПК са издадени 25 постановления.

Издадени са 143 наказателни постановления на основание чл. 349 от КСО. Издадени са 1496 удостоверения за наличие или липса на задължения.

Извършени са 560 проверки и са съставени констативни протоколи за прехвърляне на суми между отделните фондове. Заверени са 1468 осигурителни книжки.

Създадена е необходимата организация за извършване на проверки от контролните органи при наличие на несъответствие на информацията по Персоналния регистър с тази по УП-2.

За осъществяване на периодичен контрол върху използването на разполагаемия фонд работно време при извършване на контролно-ревизионната дейност е въведен ежемесечен отчет за работното време на ревизора, който отчет се представя от финансовия ревизор на ръководител-сектор “КРД”.

За 2005 г. са декларирани 62 трудови злоупотреби. От тях са признати 61, в това число трудови злоупотреби, станали с жени – 19, една със смъртен изход, инвалидни – 4. Получени са 3 бързи известия за професионална болест. Извършено е проучване на 2 от тях и едно известие е за доказана вече професионална болест.

Средномесечният брой на безработните за 2005 г. е 1555, при 1879 за 2004 г. Приети са 3153 заявления за получаване на обезщетение за безрабо-

тица. Очертава се тенденция към намаляване на броя на безработните с право на обезщетение.

Извършени са 13 съвместни проверки с представители от ТП “Български пощи” по изплащане на паричните обезщетения за безработица в пощенските станции.

Приети са 5294 уведомления по чл. 62, ал. 4 от КТ.

Считано от 1.01.2006 г. към новосъздадената Национална агенция за приходите преминаха функциите по регистрацията и събирането на осигурителните вноски, в резултат на което 16,5 бройки персонал бяха пренасочен към агенцията.

Съгласно решение №1.1, протокол 1 от 2006 г. на Надзорния съвет, са променени функциите на отдел “ОВКО”, като в териториалните подразделения новото наименование е “Краткосрочни плащания и контрол” със сектори: “Контрол по разходите на ДОО”, “Парични обезщетения за безработица и гарантирани вземания” и, считано от 1.01.2007 г., сектор “Парични обезщетения за временна неработоспособност”.

Работата по експертиза на работоспособността се изразява в извършване на проверки на болнични листове, експертни решения на ТЕЛК, заверка на медицински направления във връзка с профилактика и рехабилитация.

През 2005 г. са извършени 26 проверки по експертиза на работоспособността в лечебните заведения на територията на областта. Най-често констатираните пропуски при издаване на болнични листове са: технически грешки при отбелязване на “първичен” или “вторичен” болничен лист, спазване на изискванията на чл. 22, ал. 1, т. 6 б, ”а” и “б” от Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза на работоспособността и на регионалните картотеки на медицинските експертизи.

Обжалвани са 38 болнични листа, в това число пред ЛКК – 33 бр., от които са отменени 19, пред ТЕЛК – 5 бр., отменен един брой.

Наложени са санкции на 7 лекари за неправомерно издадени болнични листове. Извършени са 2 съвместни проверки с РЦЗ.

Експертните решения на медицинската комисия са 913 бр., от които 6 са обжалвани пред НЕЛК. Отменени са 6 ЕР на ТЕЛК по всички поводи от НЕЛК. Броят на извършени консултации е 690. Получените преписки по сигнали, молби и жалби са 76 бр.

През 2005 г. са преминали 471 лица за профилактика и рехабилитация.

На територията на област Търговище лечебно заведение със сключен договор с НОИ по програмата за профилактика и рехабилитация е “ХОСПИС-ЕНЕРГИЯ” ЕООД. На това лечебно заведение през 2005 г. са извършени 3 методични проверки от експертите по ЕВН съвместно с финансовите ревизори.

Счетоводната политика се извършва и методически се ръководи от Главна дирекция “ФСД” в ЦУ на НОИ. В РУСО–Търговище се осъществява от отдел “ФСД”, в който работят 5 служители.

От 2004 г. е въведена системата за финансово управление и контрол с цел ефективно използване на публичните средства. Разработени са одитни пътеки за всички дейности, които са неразделна част от Системата за финансово управление и контрол. Длъжността финансов контролор в РУСО–Тър-

говище се изпълнява по съвместителство. За 2005 г. от финансовия контролор са проверени 4980 документа и са издадени 1060 контролни листа.

През настоящата 2006 г. приоритетите са следните:

1. Ефикасен и ефективен контрол върху разходите чрез максимално използване възможностите на информационната система.

2. Съдействие за успешно стартиране на териториалната дирекция на НАП.

3. Създаване на архивно стопанство чрез претостъпване на подходяща сграда.

4. Създаване на организация по отпускане и изплащане на обезщетенията за временна неработоспособност.

5. Приключване строителството на административната сграда.

Повече информация за социалното осигуряване и пенсионната реформа можете да получите от страниците в Интернет на:

Национален осигурителен институт

www.nssi.bg

Министерство на труда и социалната политика

www.mlsp.government.bg

Комисия за финансов надзор

www.fsc.bg

*Проект “Пазар на труда”
към Американската агенция за
международно развитие*

www.pension.bg

Редакционната колегия очаква от читателите на Бюлетина на НОИ мнения и предложения за материали на адреса на редакцията:

*1303 София, бул. “Ал. Стамболийски” № 62-64
Тел: 02 926 1010; 02 926 1028
Бюлетинът се разпространява безплатно.*